

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 április Hónapló

Dalos György: Fehér füst, fekete füst

Lipcse, 2013. március 16.

A füst végül meglett, mi több, egy füst alatt kettő is. Csütörtök este szállt fel a fehér csík a Sixtus-kápolnából, jelezve, hogy a konklávé sokadik fordulójában Ferenc néven argentin bíborost választott Jézus Krisztus földi helytartójává. Egy nappal később pedig fekete füst oszlatta el reménykedő kételyeinket Áder Jánossal kapcsolatban, aki mintegy a nagy nemzetközi hír árnyékában jelentette be, hogy aláírja a negyedik alkotmánymódosítást. Ez alighanem eldöntött kérdés volt, máskülönben miért érezte volna Orbán Viktor úgy, hogy az idei nemzeti ünnepen Brüsszelben a helye, mert ott kell majd tartania a hátát az Áder János majdani bejelentésétől várható európai viharok közepette. Az új terv szerint Orbán helyett Kövér László tartotta volna az ünnepi beszédet. Ám ez a terv is – hogy stílszerűen fejezzem ki magam – füstbe ment. Nem is füstbe, hóba, hóviharba. Már a békemenet lengyel békehadteste is természeti akadályokba botlott, mondhatni „Polak, Węgier, dwa bratanki, i do szabli, i do szklanki” hóviharba. A pénteki elemi katasztrófa láttán valamennyi párt lemondta az utcai negyvennyolcas megemlékezést, amely egyben a kormány és az ellenzék nagyszabású erőpróbája lett volna. A közös visszakozást némi jóindulattal akár váratlan konszenzusként is értelmezhetnénk: az addig engesztelhetetlen ellenfelek most először egyetértenek, ha másban nem, abban, hogy a rossz idő nem jó. Az örvendetes közmegegyezést csak a Milla militánsai és a diákmozgalom garabonciásai zavarták meg.

Az idei Lipcsei Könyvvásárra egy szerb-horvát rendezvény résztvevőjeként furakodom be, a belépőjegy meghatározása szerint „special visitor” minőségben. Már ebből a tényből is kiviláglik, hogy hazám kulturális hatóságai nem tartanak többé igényt a hivatalos magyar vásári programokban való közreműködésekre. Ez egyfelől nem esik jól, másfelől viszont visszaringat ama történelem előtti időkbe, amikor még a Magyar Népköztársaság tekintett problémás esetnek mint külföldön engedély nélkül publikáló ellenzékit. Szelíd bosszúként hadd mondjak el ezzel kapcsolatban egy történetet.

Már több éve Bécsben éltem, amikor a Collegium Hungaricum meghívott egy pódiumbeszélgetésre, amelyen a magyar hivatalosság képviselői, osztrák újságírók és diákok vitatkoztak az aktuális magyarországi helyzetről. A páratlan invitálást a történelmi helyzetnek köszönhettem. 1989 októberét írjuk, előző héten tartották az MSZMP XIV. kongresszusát, amelyről sejteni lehetett, hogy az utolsó lesz. A pódiumon a Collegium Hungaricum második embere került mellém, negyven év körüli káder, arcáról és testtartásáról leritt a feszültség. Gondolhatta, hogy ezt észreveszem, mert pár perccel a kezdet előtt önmagára mutatva így szólt: – És most nekem kell ebben az öltönyben és nyakkendőben képviselnem egy halálra ítélt pártot. – Úgy éreztem, hogy az önreflexió akaratlan báját valamivel viszonznom kell. – A nyakkendőt szerintem leveheted – biztattam. Mire ő fejével az első széksorra bólintva válaszolt. – Ugyan

már – mondta –, egy frászt vehetem le. Ott ül a főnököm.

Na, kedves kollégák a Balassi Intézetből – épp ez az. Nekem nincs főnököm, és nyakkendőt legföljebb temetésre kötök.

Ha már adoma, ráadás is jár vele. Az első Fidesz-éra kezdetén, amikor még a berlini Collegium Hungaricum igazgatója voltam, Ausztria éppen soros EU-elnök volt, és ez alkalomból tartották a kulturális miniszterek találkozóját Linzben. A szervezők felkértek, hogy – merőben írói minőségemben – mondjam én az egyik, nevezetesen a kelet-európai megnyitóbeszédet. Ilyenformán automatikusan a díszvendégek közé emelkedtem, épp szemközt ülve Hámori Józseffel, a Kulturális Örökség miniszterével. Miközben bevonultunk a díszterembe, a kiváló tudós őszintén meglepődött a jelenlétemen, s azt kérdezte: kit képviselek én itt. Magamat, mondtam volna legszívesebben, de éreztem, hogy ez illetlen válasz volna, ezért valami olyasmit makogtam, hogy: „Hát...”

Zavarom csak fokozódott, amikor az osztrák moderátor az ülésrend szerint személyesen köszöntötte a kulturális minisztereket Portugáliától a Baltikumig, Dániától Görögorszáig. Valahány egy nevet felolvasott az előtte fekvő listáról, rápillantott az illetőre, mire az felállt, mosolyogva fogadta a tapsot, majd visszaült a helyére. Menetközben aztán kiderült, hogy nem minden európai miniszter jött el a találkozóra, volt, aki államtitkárt küldött maga helyett, volt, aki még kultúrattasét sem. Feszengve éreztem, hogy a moderátor mind közelebb ér hozzám, majd hallottam, amint érces hangon olvassa fel az előtte fekvő papírlapról: „Szeretettel köszöntjük Emma Moszkova asszonyt, a Bolgár Köztársaság kulturális miniszterét.” Abban a pillanatban fogtam fel, hogy a szervezők jóvoltából éppen Moszkova asszony helyét bitoroltam. Ha most felállok, gondoltam, kitör a kultúrbotrány. Ezért inkább elszánt vigyorral ülve maradtam, s úgy vártam be a soron következő miniszter köszöntését.

Hámori értetlenül nézett rám, de türelmesen meghallgatta mintegy nyolcperces megnyitóm, s csak utána sűgött valamit a kíséretének. Az urak csendben felálltak és feltűnés nélkül elhagyták a kongresszusi központ nagytermét. A hivatalos részt követő szokásos osztrák lakmározás közben többen tőlem kérdezték, hová tűnt hivatali főnököm. Néhány óra múlva kiderült, hogy a magyar delegáció egy emberként kocsiba vágta magát, és meg sem állt Budapestig. Távozásuk nagy riadalmat keltett a szervezők között, mert a protokoll szerint a díszvendégeket az e célra bérelt luxuskocsisornak és motoros rendőröknek kellett volna kísérniük a város határáig. Remélem, hogy Hámori Józsefet nem bolgár miniszter asszonyként történt fellépésem riasztotta meg, hanem egyszerűen magánemberi énje tört ki a diplomácia szűk keretei közül, mondván: mindenhol jó, de legjobb otthon.

Hol is hagytam abba? Ja, persze, a fehér füstnél. Azon a napon a világ – s benne szerény személyem – visszafojtott lélegzettel várta a konklávé döntését, s hogy a megoldás szemlátomást nem volt könnyű, azt minden sikertelen szavazási forduló után csúnya, fekete füstcsík jelezte a kápolna tetején. Ilyenkor a tömeg csalódott moraja valahogy rám is átragadt. Hogyhogy nem tudnak dönteni, türelmetlenkedtem, jelöljenek egy nem túl öreg, ha lehet, ne európai, okos, reformhajlandóságú, miért olyan nehéz dolog ez? Amikor azután elhangzott a nevezetes bejelentés: „habemus papam”, van pápánk, akkor az bosszantott, hogy miért nem lehet mindjárt a nevet is közölni. Valamivel nyolc előtt azt is bemondták, Ferenc, nagyszerű, ilyen még nem volt. Ingerült türelmetlenségem azonban legott átcsúszott Áder János várható nyilatkozatára. És furcsa módon valahogy ez a várakozásom is a fehér füst látványához társult.

Áder esetében a fénylő jel, mondjuk, a Sándor-palota oromzatán azt jelezte volna, hogy habemus – kit is? –, hogy van politikusunk, aki felülemelkedik a hatalmi játékokon, és személyes kételyét fejezi egy szembeszökően ostoba és hazánkat kint s bent egyaránt károsító döntéssel szemben. Olyan döntéssel szemben, amely még az alaptörvényhez tapadó eredeti kanonizáló szándékból is csúfot úz, a szentnek szánt szöveget egy szűk kamarilla tetszőlegesen bővíthető kívánságlistájává zülleszt. A fehér füst azt jelezné, hogy mégsem olyan rossz hely Magyarország, mert a legrosszabb szabály alól is van kivétel. Erre a vágyálmomra cáfolt rá a Berlinből hazatért államfő, amikor a másnap esti tévéműsorban bejelentette, fakó hangon, színevesztett arccal, hogy zokszó nélkül fogja aláírni s ezzel alkotmányjogilag perfektuálni a legutóbbi húsz-egynéhány cikkelyt, és alighanem ugyanezt fogja tenni a még csak fogalmazódó további cikkelyekkel. Vagyis hát fojtogató fekete füst szállt fel arról a sokat látott háztetőről.

Én azonban, mint aki transzba esett, azóta is várok a fehér füstre, különös, döntetlen helyzetet, időtlen átmenetiséget szimatolok. Ilyen pillanatot ragadhatott meg az öreg Brecht az ő Őszike-ciklusának, a Buckowi elégiáknak egyik darabjában, a Kerékcserében: „Ülök a járdaszélen. / A sofőr kereket cserél. / Nem voltam szívesen ott, ahonnét jövök. / Nem leszek szívesen ott, ahová megyek. / Miért nézem a kerékcserét türelmetlenül?” (Eörsi István fordítása)

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Gyórfy Iván: A jövő elkezdődött (1. Színes, fekete-fehér magyar krimi, 91 perc, 2009. Rendező-forgatókönyvíró-látványtervező Pater Sparrow.)** „Minden dolog mértéke az ember; a létezőknek, hogy léteznek, a...
2. **Dalos György: Szomorú karnevál** Berlin, 2010. augusztus 2. Németországban még mindig a duisburgi Loveparade-ról...
3. **Dalos György: Politikai kánikula, avagy folyt. köv.** Berlin, 2010. július 7. Mint múltkoriban (MV, 2010/7) szóvá tettem,...
4. **Dalos György: Látványok és olvasmányok** Berlin, 2010. szeptember 5. Elindulok reggeli portyámra, elsőnek Katjához, a...
5. **Dalos György: Nem múltó múltak** Berlin, 2012. június 8. Régi fotó terjed a Facebookon, talán...

Cimkék: [Dalos György](#)